

Ho þun níi vūahū na ó o Poole túara nɔn o Timətee yí

Vūahū túaró þuhū

Pâahū na ó o Poole wee túa ho vūahū na kà yi ká a wi ho kàsó yi ho Oroomu yi. O lò hìa wee be (2.9) à nùpue na à séení a mún mía (4.16).

Bio ó o Poole mu wee leéka le mí húmu wà bueé sùará, ó o bánbáa ò o kenía o Timətee na ó o wa làa sòobéé. O Poole wee dé le Dónbeení bárákà o Timətee mu bio yi. O wee hení na a yi le o fárá dín mí siidéró o *Krista yi wán, à bánbá wé sá le Dónbeení bín-tente bueró tonló, harí ká 6a nùpua wee beé o lò ho tonló mu sáró bio yi (1.1-2.13).

O Poole pá bínía bía nɔn wo yi le o hè 6a nùpua na wa hã bín-conconwà bioró. Lé bio á mu yí máa na à le Dónbeení tonló va làa yahó, ò o bía nɔn o Timətee yi le o wé làa bio mínen wee wéráa, à lá ho tuiá poni, lè le waminí, lè ho ten liiníló dání. O mún bía nɔn wo yi le o yí nənsä ho káránlo tente na ó o yú bio yi (2.14-4.5).

Ho vūahū véení ó o zéenía bio ó orén mí bëere lò bonnáa, làa bio le Dónbeení séenianáa wo o lònbee yi (4.6-18).

Le tèenii

¹ Mu lé ìnén Poole, yìa le Dónbeení lè mí sii bio á wó á i lé o Yeesu *Krista tonkaró lé mi wee túa ho vūahū na kà. Le tonkaa mi le i bue le mukāní

binbir̄i na máa vé b̄io, d̄io le Dónbeen̄i dó mí j̄ii le mí i na w̄en wa pāaniló là a Yeesu Krista b̄io yi.

² 1 wee túa ho á à na ūnén Timatee na lé i za na i wa làa sòobéé yi. Le o Maá Dónbeen̄i lè wa Núhúso Yeesu Krista wé mu sāamu làa fo, à zūn ū mākári, à na ho héerà fon̄.

O Poole wee hení a Timatee sīi

³ 1 wee dé le Dónbeen̄i bárákà, dén na á i wee sá na yi lè le yi na wee ce làa b̄io á w̄an maáwà fù wee sá nanáa le yi b̄io sīi. Le wisoni lè ho tīnàahú ká i wee fio, à i mún wé fio na fon̄.

⁴ Hen ká i wee leéka le w̄ee na fo wá b̄io pāahú na á i wà díá fo yi, à i sīi vá làa sòobéé à i bīní mi ū wán à zāmaka mu b̄io yi.

⁵ 1 mún wee leéka b̄io á fo dóráa ū sīi lè ū sòobéé o Yeesu *Krista yi b̄io. Déni sīidéró so na kera mīn būaa Loyisi lè mīn nu Eniisi yi, á i láa le lé déni bān sīi mún wi ūnén yi.

⁶ Lé būn nōn á mu b̄io wéró pānká na le Dónbeen̄i nōn fon̄ pāahú na á i bò i níní ū wán yi, á ū wíoka dé sòobéé yi.

⁷ Mu bon, le Dónbeen̄i Hácírí na le nōn w̄en yínəní zānīí Hácírí, ká le māhā wee na ho pānká w̄en, á wee wé à wa wań 6a nūpua, à mún dān waten búa yi.

⁸ Awa, á ū yí nīyi o Núhúso b̄io bíoró yi, à ū mún yí nīyi b̄io á īnén wi ho kāsó yi b̄io yi. Ká ū tà à wa pāaní le lònbee yi le Dónbeen̄i bín-tente b̄io yi, à wé mu lè ho pānká na le Dónbeen̄i nōn fon̄.

⁹ Le Dónbeen̄i mu lé d̄io kānía w̄en á hueekaa w̄en à wa b̄io sī le yi. Mu yínəní wa wén-tentewà b̄io yi á le wóráa mu. Mu lé lerén lè mí sāamu kānía w̄en làa b̄io le lon le mí i wéráa mu. Būn le

fèra wíokaa wa bío yi o Yeesu Krista pànká yi ká
ho dímíñá dínì yí léra.

10 Bio kà wán á mu sāamu mu bío wāa wee mi wéréwéré, lé bío á wa kānílo Yeesu Krista guara bueé fá mu húmú fūuhú. O zéenía le ká wa tà le Dónbeení bín-tente bío, á wa à yí le mukāñi binbirí na máa yé.

11 Inén le Dónbeení léra á wó lè mí tonkaró, á le i bue mí bíntente na ba nùpuá yi à mún kàrán ba làa de.

¹² Lé bǔn bǐo yi á ī wiráa le lònbee na kà yi, á mu nìyo móu yí dú mi, lé bǐo á ī zū yǐa á ī dó ī sǐi yi, á ī láá mu yi le le dà à pa le bín-tente na le kàràfáa miǐ bǐo. Mu bon, le è pa le bǐo fúaa le wizonle na ó o khii bíní ì guen yi.

¹³ Ho tūiá poni bióni na á fo ná i cón á ū gua, à bë le yi. Wé mu lè le siiidéró o Yeesu Krista yi à wańga nùpuua ū páaníló làa wo bío yi.

¹⁴ Mu bè-tentewà na le Dónbeení kàràfáa fon mí Hácírí na wi làa wén pànká yi, á ū pa bío.

15 Fo zū le ho Azii kēhū nūpuā na dō mí sia
le Dónbeenī yi cèrēe pā mi dia. O Fizeele là a
Hēemōzēenē mún wi ba tiahū.

16 Le o Núhúso wé mí sáamu là a Onézifoore zí-júhú nùpuua, lé bío ó o wee híi i sii túntún. Bío á i wi ho kàsó yi ó o yí máa níyi bío yi ba nùpuua yahó.

17 Päháhu' na ó o bhuara ho Oroomu yi hen ó o
bánbaá ò o cànkaa mi fúaa bío ó o yú mi.

18 Le o Núhuuso zūń o màkári nònzoń na ó o khíi
bueé cítí ba nùpuá yi. Fo zū le pâahú na á ī hía wi
ho Ef  ze l  h   yi ó o séen   mi làa s  ob  e  .

O ton-sá ko lè mí sàánii

¹ Ká ūnén na lé i za, wé yí ū pànká mu sāamu na ó o Yeesu *Krista wó làa fo yi.

² Bío á i kàrannna lè ba nùpuwa ba seéràsa cèrèè yahó na fo jná i cõn, ū bíní kàrán lè ba nùpuwa na láayi wi, bía dà à bíní i kàrán mu lè ba búi.

³ Le lònbee na wee yí o Yeesu Krista ton-sáwá á ū tà yi làa bío ó o dásí tente wee taráa le lònbee yi bío síi.

⁴ O dásí na wi ò o bío wé sì mí júhúso yi wón yí máa wé dia míten à bë-vio búi bùmaka.

⁵ O nùpue na wi hã penkaa lùwíi yi á mún yí dà máa yí bío ko làa wo ká a yí bò ba lùwílowà ländá yi.

⁶ O váró na wee tà beé mí lò ho váró yi lé yña ko ò o wé o yahón nùpue na á à yí mí lònbee cùnu.

⁷ Wé và ū yi bío á i wee bío na foñ wán, ó o Núhúso ò wé á fo ò zúñ mu búenbúen kúará.

⁸ Biní leéka a Yeesu Krista na vèera bío, wón na lé o *Daviide mònmaníi. Bún lé le bín-tente na á i wee bue.

⁹ Lé lerén bín-tente mu bío yi á ba cannáa mi dó ho kàsó yi á wee beé lò lòn nùpue na wó khon. Eε ká le Dónbeení bióni dén á nùpue yí can.

¹⁰ Lé bún nòn á i wee tà le lònbee lè mí sǐwà yi bía le Dónbeení hueekaa bío yi, bëra a na à bán mún kâní ba páaníló là a Yeesu Krista bío yi à ba dàn zo a cùkú na máa vé yi.

¹¹ Le bióni na ká láayi wi:

Ká wa ká lòn nùpuwa na páanía húrun làa wo,
á wa mún nì yí le mukâni làa wo.

¹² Ká wa wee dàn hí wa sia,
á wa à dí le béení làa wo.

Ká wa pã a,
ó orén mún ñ pí w̄en.
 13 Ká wa yí máa wé b̄io ó o le wa wé,
ó orén yí máa yérémá mí jii.
Mu bon, b̄io ó o karáa ó o yí dà máa lé wán.

Le Dónbeení bioní bueró na jii tun

14 Bío na 6a kérèt̄lewa yi le 6a b̄iní leéka mu
b̄iowa na kà b̄io, à hení mu na 6a yi le Dónbeení
yahó le 6a wé yí dé míten le wāaníi na júhú mía
yi. Le yí máa séení b̄ia wee jí le ká mu yínōn̄ ba
yáaró.

15 Sòobá ūten à wé o nùpue na láayi wi le
Dónbeení yahó. Bua ūten là a ton-sá na yí máa n̄iyi
mí ton-sánii b̄io yi b̄io síi, à wé bue ho tūiá poni
bioní.

16 Hā bín-conconwà làa h̄ia b̄io 6úi yí ceéra le
Dónbeení yi à ū yí dé ūten yi, lé b̄io á b̄ia wee dé
míten h̄án bioní so síi yi á wee wíoka khèn lè le
Dónbeení ká 6a wà.

17 Bán nùpua so bioní ka lòn càká na wee b̄eeni.
O Himenee là a Fileete wi 6a nùpua mu t̄lahú.

18 Ba khèra lè ho tūiá poni lé b̄io 6a wee bío le 6a
ní-hía vèera khíína, à vñinínáa 6a nùpua à 6a b̄inía
a Yeesu móñ.

19 Ec ká le Dónbeení n̄ipomu bán yí máa dèké yi
lòn zii na júhú fárá t̄ina b̄io síi. Mu túara le zii
mu júhú na fárá t̄ina wán kà síi: «O Núhúso zú
b̄ia b̄io sâ a yi». Mu mún túara le: «Bìa le mí b̄io
sâ a Núhúso yi lè mí ní-kéní kéní wâa wé yí wé bë-
kohó».

20 O nàfòrò 6ànsò zii yi á ho dínló sâa lè mí sîiwà
wi yi. Hā 6úi wó lè ho sănú, hā 6úi wó lè ho t̄èjòn,
hā 6úi má lè ho córó, hā 6úi lé hā 6ùeëní á 6a tan.

Hā 6úi 6a wee sáráa hā wizon-beera yi, ká hā 6úi 6a wee sáráa hā wizon-káamáawa yi.

²¹ Hen ká ȳla wee ceé míten ho kàránló mu dání yi, wón á à keń lòn dínlo dèe na 6a wee sáráa le wizon-been̄i yi b̄io síi. O b̄io á à s̄i mí Núhúso yi, á b̄io júhú ù keń o c̄n. O wíokaa hā wén-tentewà wéró b̄io yi.

²² Awa, á mu b̄io na yí se na wee vá 6a yàrówá dé mu b̄e-kohó yi á ù khènnáa. Bánbá á ù wé o nùpue na térenna, à siidéró le Dónbeen̄i yi fárá t̄in, à wań 6a nùpua, à wé à ho héerà keń únén làa ba pâahú. A b̄ia sia wee ce á wee fio wa Núhúso yi à mún wé làa bún b̄io síi.

²³ Hā bín-conconwà bíoró á ù yí dé ūten yi, fo zú le mu wee buen lè hā warà.

²⁴ O o Núhúso ton-sá j̄oñ yí ko ò o wé tá warà. O ko ò o wé wé mu tentemu lè 6a nùpua búenbúen, à wé dàń kàrán 6a nùpua. O ko ò o wé o nùpue na mu b̄io búenbúen wee kúu yi.

²⁵ Hârì b̄ia yí tà a b̄io ó o pá ko ò o wé wayiráa à kàrán 6a, j̄ún-sí á le Dónbeen̄i i wé á 6a sia á à yèrémá á à tà ho t̄uiá poni b̄io.

²⁶ Le è wé á 6a à zūń b̄io se, á à fee míten o *Satâni níi yi, wón na ka lòn dâdá na lá vûn 6a á 6a wee wé o sii b̄io.

3

Mu b̄iowa na khíi wé á ho dîmlyná à vérda

¹ Zūń mu, le ká mu b̄io búenbúen véró khíi wà gueé dâ, á le lònbee á à keń làa sòobéé.

² Lé b̄io mu pâahú ká 6a nùpua wé è cà mí kùrú b̄io mí dòn. Ba à wań le wári á à poí mu b̄io búenbúen. Ba wé è khòoní míten, á à yòoní míten.

Ba wé è bío hā bín-kora á à leé le Dónbeení yi. Ba zàwa maa wé è jí mí nùwā bióní. Ba nùpuá á à wé ba bè-yízūñlowà. Bío lé le Dónbeení bío á ba maa wé è dé kònbii yi.

³ Ba maa wań mí nùpuá. Ba maa wé è zūní nùpue makári. Ba wé è yáa ba nùpuá yènnáa. Ba maa wé è dàń míten maa búa yi, ba à wé ba nísúmáa, bío se á ba maa wań.

⁴ Bia làa ba lé le jii á ba wé è lé móń. Ba maa wé è le mí yiwa maa wéráa mu bío. Ba à wé ba khònlowà, ba à wań mí sía bío á à poń le Dónbeení.

⁵ Ba wé è búa míten lè ba wee wé bío sí le Dónbeení yi, à le pànká ba jøñ yí tà bío. Bán nùpuá so á ū khènnáa.

⁶ Ba nùpuá mu tlahú ba búi wé è lé yi á à zo hā ziní, á zoó khà ba hāawa búi na siadéró yí fárá yí tīna, á sú lè mu bè-kora, à ba yèrémá bè ba bióní yi. Ba hāawa mu sía wee vá mu bío na yí se lè mí sǐwà wéró yi.

⁷ Ba wee kení míten fēee ká ba màhā yí dàńna yí zúna ho tūiá poni.

⁸ Bán nùpuá so yí tà ho tūiá poni bío làa bío ó o Zanëesi là a Zänberëesi* híá yí taráa o *Møyiize bío bío sii. Ba yilera yí se, ba yí dó mí sía sese le Dónbeení yi.

⁹ Ee ká ba bío màhā maa va làa yahó lé bío ba nùpuá búenbúen zú le ba vúnnun làa bío ó o Zanëesi là a Zänberëesi víló bío híá zúnanáa bío sii.

Bío ba kenia làa fo, á ū búa sese

¹⁰ Ee ká ūnén wón zú bío á í wee kàrán lè ba nùpuá, á zú bío á í wee búa lè ìten. Fo zú í tonló

---

* **3:8** Mi loń Léró vúahú (Exode) 7.11-12

júhú, á zū bío á í dóráa i sii le Dónbeení yi. Fo mún zū bío á í wee hínáa i sii làa bío á í waráa ba nùpua. Fo zū bío á í wee jnínaa i yi.

¹¹ Bío ba nùpua jíinianáa i sänia, á beéra i lò ho Antiosi lè ho Íkoniyuumu, lè ho Lisitere lórá yi, á fo zū. Mu bon, ba fèntín beéra i lò làa sòobéé. Èe ká wa Núhúso màhá känia mi mu búenbúen yi.

¹² Bia búenbúen na wi ba búa míten à héha làa bío le Dónbeení sii vá yi wa páaníló là a Yeesu *Krista bío yi, bán ba à beé lò.

¹³ Ká ba ní-súmáa lè ba sabín-fúaalowa, bán súnsúmámu lè ba sabióní wé è dé wán ká mu wà. Ba à vñini ba nùpua, á ba nùpua mún n vñini barén.

¹⁴ Ká ünén, bánbá à ù wé bë bío á fo kenía yi, à tà mu yi lè ù sii búenbúen. Ünén ù bëere zū bía kenía mu làa fo.

¹⁵ Le Dónbeení bióní vñahú á fo zū bío harí ù háyónmu yi. Lé lerén dà à na mu bë-zñúminí binbirí fon, bío á fo dà à bë yi á à dérääa ù sii o Yeesu Krista yi á à känináa.

¹⁶ Le Dónbeení bióní vñahú á túara lè lerén mí bëere Hácírí pánká. Le bióní mu bío júhú wi làa sòobéé. Lé lerén wee kárán o nùpue, á wee wé ò o pí bío yí bon, lé lerén wee bé o nùpue, le mún wee wé ò o wé wé bío térenna.

¹⁷ Lé bún n na ká le Dónbeení nùpue á à dàní wé è wé hã wárá na se.

4

O Poole móndén bío na ó o henia

¹ Bío ká lé bío á í wee hení i na fon lè le sòobéé le Dónbeení yahó, là a Yeesu *Krista yahó, wón na khíi bueé cítí ba yèn-vèeniasa lè ba ní-hía á mún bueé dí mí bëení.

² Hàrí ho pāahú wé se loo, à ho yí wé se loo, à ū wé bue le Dónbeení bióni. Bía wé wó khon à ū zéení ba wékheró bío na ɓa yi, à hení mu na ɓa yi le ɓa dia mu bè-kora wéró. Wé hení ba sia. Búñ búenbúen á ū wé jní ū yi à wé kàrán ɓa.

³ Lé bío á pāahú búi khíi dáká ɓa nùpuá máá wé è jní bía wee kàrán ɓa lè ho tūiá poni cón, ká ɓa wé è wé bío sí ɓa yi, á wé è jní ɓa ní-kàránlowà cèrèe na bío yí bon cón.

⁴ Ba à pí ho tūiá poni bío ká ɓa à bë hā sabióní móñ.

⁵ Èsé ká ɻinén wón zūní ɻuten ɓuaró mu bío búenbúen yi, tà le lònbee yi. Wé bue le Dónbeení bín-tente na ɓa nùpuá yi. Sá ho tonló mu sese làa bío mu koráa.

⁶ Ká ɻinén wón húmu súaráa, i ka lòn yía na ɓa yan lè le muiní gó.

⁷ I sá a Yeesu Krista tonló lè i síi búenbúen lòn nùpue na san ho saró lè mí sòobéé. Bío le Dónbeení le i wé á ɻwó á muñii sú lòn nùpue na lùwa vaá dòn hen na ó o ko ó o vaa dáká yi. I sìidéró o Yeesu Krista yi á i yí dia.

⁸ Bío kà wán á ho cùnú na ko làa mi bío á ɻwó bío térenna bío yi, á bàrá pan mi ho wáayi. O Núhúso na lé o cítí fí na térenna á à na ho cùnú mu mií pāahú na ó o khíi cítí ɓa nùpuá yi. Mu máá wé ɻinén i dòn ó ò na ho cùnú yi, ká bía búenbúen na wee lòní a bíní ɓuenló ó o mún ñ na ho yi.

O Poole wi ò o Timottee ɓuen o cón

⁹ Bánbá à ū ɓuen i cón fùafùa.

¹⁰ Lé bío ó o Demaasi wà ò o dia mi á van ho Tesaloniki lóhó ho dímíñá bìowa na ó o wa bío yi.

O Keresān wón wà van ho Kalasii kõhū, ò o Tiite bén van ho Dalamatii kõhū.

¹¹ O Luki mí dòn lé yía wi hen làa mi. Hen ká fo bò o buen à ū fé o Maaki buennáa, lé bío ó o dà wee séení mi ho tonló yi.

¹² O Tisiiki wón á ī tonkaa ó o van ho Eféeze.

¹³ Fo bò o buen à ū buee lé ho Torowaasi yi à ū lái báká beení na á ī díá o Kaapuusi cón bua buennáa. Fo bò o buen à ū mún khuii i vñna, sónkú i sónna na ho túaró wi wán. ¹⁴ O Alekisândere na lé o kháa-liki bénfín wó khon làa mi dàkhína. Le Dónbeení á à sáání a yi á à héha làa bío ó o wó.

¹⁵ Unén mún pa ūten bío lé bío á bío wa wee kárán lè ga nùpuwa ó o yí tà bío hùúu.

¹⁶ Bío ba nín-yání buan mi vannáa le cítíi fliníi, á harí nùpue yí bueé tà i nii, ba búenbúen pã mi díá. Le le Dónbeení sén mu díá na ba yi.

¹⁷ Ee ká a Núhúso wón pan i bío á nən ho pànká mií á ī bueraráa o bioní á bía yí zú le Dónbeení cérèe já le. Lé orén kánia mi ba kúdenwà yi.

¹⁸ O Núhúso á à kání mi mu bë-súmáa búenbúen yi. O ò kání mi á ī keń ho wáayi o bá-zàmu yi. Le ho cùkú à bío sī a yi fée hã lúlúio na nii mía yi.
*Amiina!

Le móndén tèeníi

¹⁹ I wee tèení a Pirisiye là a Akilaasi yi. I mún wee tèení a Onezifoore zí-júhú nùpuwa yi.

²⁰ O Erasiite wón kará ho Korente yi, ká a Torofimu wón á ī díá ho Milee yi lé bío ó o lò yí here.

²¹ Bánbá à ū buen ká le tèení dín yí hínɔn.

O Ebuluusi, là a Pudénsi là a Linuusi là a Kolodia lè wàn zawa lè wàn hínni kérèt̄iwa na wi hen búenbúen wee tèení fon.

22 Le wa Núhūso kεń làa fo, le o wé mí sãamu làa mia.

**Dónbeenì páaní fīnle vūahū
New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Buamu

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Buamu

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 30 Dec 2021
331a1641-e36a-5300-8cb1-c9476fce9bf